

יהושע שוקה גלוטמן, "רכבת ישראל". האם היא נעה?

אלבום ישראלי

יהושע שוקה גלוטמן. מאיר הוצאה לאור, 67 עמודים, לא צוין מחיר

לי תחבורה מופיעים שוב ושוב ב"אלבום ישראלי" של שוקה גלוטמן, הרואה אור מחדש אחרי כמעט 30 שנה. התצלום הפותח מציג רכבת ומכונית פרטית. אחריו באים תצלומי צמיגים, קרון רכבת, מכונית בחניון, ושוב מכונית לצד רכבת, וצמיג קשור אל עמוד, מכונית במעין חניון מגודר, סירה (רתומה לסוס), עגלת קניות בחניון, עגלת תינוק ככיכר...

תצלומים מנוגדים, מעצם טיבם, לתנועה ולתחבורה. המצלמה אוהבת מנוחה, גם אם היא מצלמת אוכייקט בתנועה. כלי התחבורה של שוקה גלוטמן משתפים פעולה עם רצונה של המצלמה במנוחה, כמי עט נכנעים לו. כלי התחבורה בספר נמצאים, בחלקם הגדול, במצב נייה. מכונית הדודג' (בתצלום "רכבת יש-ראלי") עצרה במחסום, אבל האם הר-כבת, שאנו מניחים שמצויה בתנועה, אכן נעה? אפשר להביט בה (בתצלום, לא ב"מציאות") גם כרכבת עומדת, מפני שהיא לא "מרוחה" הצדה כמה שהיה מסמון תנועה. במציאות היו כאן מסעות שהצטלבו לרגע. בתצלום, זה פקק תנועה שנמשך כבר כמעט 30 שנה.

מה שמדגיש את האיכות הסטטית של הרכבת היא העובדה שאין לד-עת לאיזה כיוון היא נוסעת. התצלום קיצץ את ראשה ואת זנבה. הרכבת עצמה הופכת, בתצלום של גלוטמן, למחסום ענקי. הנערים מנופפים מהרכבת כפי שניצולים על אי בודד מנופפים לס-פינה חולפת, או כפי שאסירים

פקק תנועה בן 30

המקומות בתצלומים המופיעים בספר הזה אמנם השתנו, אבל רוח המקומות לא. וגם לא סיפורי הרגע הקצרים והיפים שמלווים אותם ב"אלבום ישראלי" של שוקה גלוטמן דרור בורשטיין

המכונית האמריקאית הפרטית עומדת וממתנה. היא לא נוסעת על ציר האורך, היא מניחה לרכבת ולצעקות לחלוף. הנוהג בה אינו עדיין שהרכבת לעולם לא תפנה את הדרך. התנועה בתצלומים נוספים מוארת כבעיה, וכלי התחבורה מציגים כאן שוב ושוב את אפסותם. המ-ציאות הישראלית עצמה נתפשת כאן כתצלום, כממשות שהודפסה וקפאה. הספר מופיע מחדש כעבור רבע מאה, והוא לא התיישן כלל. המקומות אמנם השתנו, אבל רוח המקומות לא. הנהג כבר נהפך לשלה, הנערים בר-כבת כבר בני 40, והם ממשיכים לנו-ר פף אל המת.

לפעמים התקיעות כמעט מצחי-קה, כמו בתצלום של צמיגים שנה-פכו למתקן שעשועים. אבל איזה מין שעשוע זה, שצריך לכוּפף את הגדר החוסמת אותו בכוח כדי לפרוץ אליו דרך? הגדר כמעט רוצה להיות גל-גל בעצמה, לכוּפף את סורגיה הק-שיחים ולהתעגל. אבל היא נותרת

תקועה באמצע, בין הישר לעגול. היא פותחת את עצמה כמו מסך תיאטרון. המחזה שנגלה: מעין שיירת צמיגים גולים מתגלגלת, הורים וילדים, תקו-עה בחולות המדבר, שיירה שנעשתה בעצמה לגדר, למחסום. בצמד תצלומים אחר יש צמיג צבוע לבן (והלא לבן הוא צבע המ-וות של צמיג, שחיי שחורים) והוא כבול לעמוד, פן יברח. ממול, באמ-צע החולות, עמוד אחד, וגלגל אחד: טלפון ציבורי עם חוגה, מול שיכונים. לכאורה, פתח תקווה, אמצעי תקשור-רת. אבל ככל הטלפון מנותק. בתצלום נוסף מכונית יוצאת מר-חוב. בגבה שלט "אין כניסה". היא יכולה היתה לשעוט אל המרחב, אך צלה כבר מוטל לפניה כרמז לתהום. מופיע שם עמוד, פרודיה עגומה על עץ טבעי, והוא כמו משוריין, וכמו ננעץ בגלגל הקדמי ובולם. המכונית הזאת לעולם לא תיסע משם, לעולם תישאר לכודה בתוך הצר שבין שני העמודים. ואו, כמו מתוך המכונית,

עולה ומיתמר שלט – הנראה כדגל המכונית שמתנופף לאחור – ועליו המלה המאגית: "הרצל". בבת אחת נהפכת המכונית לאלגוריה לאומית, בבת אחת כולנו נוסעים בה, כולנו המבט של גלוטמן מתבטא גם בטי-קסטים הרבים בספר. הם מן הטקס-טים היפים ביותר שקראתי לאחרונה בעברית, ואיני מכיר דבר דומה להם בענייניות העובדתית ובדיוק הפואטי. סופרים ומשוררים צריכים להכירם, בבחינת שיעור ברגישות ובדיוק עי-לאיים. אלה סיפורי-רגע קצרים, תמונתיים, באורך נשימה או שתיים. "לזוג רייך אין ילדים. עם הישמע צפירת האזעקה הם יורדים בשקט למקלט, לבושים במעילי חורף כב-דים, מזוודות ארוזות בידהם". לצד הסיפור יש תמונה של מקלט ציבורי

ר, ועליו מצוירות ציפורים. אך הופת נולה מן הגג והיא יורדת על הציפורים כמו קורי עכביש על טרף. המק-לט טורף את ציפוריו. ארץ המקלט – את יושביה. וסיפור אחר, שאורכו משפט אחד: "כל שאפשר לראות הן פניה המאירות של הילדה, עוקבות אחר יונקי הדבש, שעה שהחול מתק-רב לעברם בשקט". הסיפור מתמצת את עמדת הצלם בספר הזה. החתול מתקרב שוב ושוב, מפיל צל על פסל מרים וישוע התינוק; מוריד זפת על ציפורים; הופך מטייל על החוף לרוח רפאים שהגלים בולעים. אבל הצלם מתעקש להפנות פנים מאירות אל הציפורים ואל שרידי היופי הפריך של המקום הזה, גם כשהצל מאיים לבלעם. מתחת לתצלום-צל כזה מסר-פר: "רגע לפני כניסת החג, המדרגות הנעות מסיעות לקראתי אדם בחול-צה בהירה, בידו היחידה הוא נושא עציץ, ובו קטטוס פורח". הספר הזה הוא קלאסיקה.